

บทความวิจัยฉบับ :

แนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

Guidelines for Smoking Prevention Among Secondary School Students in Chakkarat

District, Nakhon Ratchasima Province

เทอดพันธุ์ เสาวกาศย์เมธิกุล

Therdphan Saowapakmeteeekul

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอห้วยแถลง

Huai Thalaeng District Public Health office

เบอร์โทรศัพท์ 08-4289-3365; E-mail : stherdphan@hotmail.com

วันที่รับ 21 เม.ย.2566; วันที่แก้ไข 1 พ.ค.2566; วันที่ตอบรับ 8 พ.ค.2566

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และประเมินผลแนวทาง การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 371 คน (2) คณาจารย์ จำนวน 9 คน (3) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 12 คน (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า (1) ทั้ง 3 โรงเรียนได้

ดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง กำหนดวิสัยทัศน์การดำเนินงานที่ และการแต่งตั้งคณะดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ ระดับสูง ร้อยละ 55.53 ส่วนด้านทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับดี ($\bar{X} = 4.15, S.D. = .67$) (2) การพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมในการป้องกันการสูบบุหรี่ และออกแบบกระบวนการการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกัน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (3) การประเมินผลแนวทางการดำเนินงานภายใต้ S-I-C-K model สามารถใช้งานได้จริง มีความ

เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียง
อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาได้ ข้อเสนอแนะ
คือ ควรพัฒนาศักยภาพของครูผู้รับผิดชอบ
การประชาสัมพันธ์สื่อให้ตรงกับความต้องการของ
นักเรียน

คำสำคัญ : การส่งเสริมป้องกัน; การสูบบุหรี่;
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

The purpose of this action research was to study the smoking situation of secondary school students, develop guidelines for smoking prevention among secondary school students, and evaluate the smoking prevention guidelines for secondary school students in Chakkarat District, Nakhon Ratchasima Province. The samples in the study were divided into 4 groups as follows: (1) 371 secondary school students; (2) 9 teacher members; (3) parents of 12 students; and (4) 9 public health officers. Focus groups, questionnaires, document analysis, and in-depth interviews were the research instruments that were used in this study. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used in quantitative data analysis. By arranging the data into categories and groups, the qualitative data section evaluated the data.

The study results showed that (1) All 3 schools continued to prevent smoking among their students. There is a clear vision for the operation and for the appointment of a working group to

prevent smoking in schools. Most of the secondary school students had a high level of knowledge about the dangers of smoking (55.53 percent). In terms of the attitudes of secondary school students toward smoking, overall they were at a good level ($\bar{X}$ =4.15, S.D. =.67). (2) The development of smoking prevention guidelines for secondary school students Teachers should ask secondary school students for their opinions on smoking prevention activities and jointly design the smoking prevention operation process for secondary school students in Chakkarat District, Nakhon Ratchasima Province, to accommodate secondary school students' demands. (3) The evaluation of operational guidelines under the S-I-C-K model is practical, appropriate, and can be used in contexts close to Chakkarat District, Nakhon Ratchasima Province. The suggestion is to develop the potential of the teachers responsible for publicizing the media to meet the needs of the students.

Keywords: Promotion and Prevention; Smoking; Secondary School Students

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาลและแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ตอบสนองแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ภายใต้ยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ 4 ด้าน คือ เป็นเลิศด้านสุขภาพดี (P&P excellence) เป็นเลิศด้านบริการดี (service excellence) เป็นเลิศด้านคนดี

(people excellence) และ เป็นเลิศด้านบริหารดี (governance excellence) เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน^[1]

การที่ประชาชนจะมีสุขภาพดีได้นั้น ทุกกลุ่มวัยต้องมีสุขภาพชีวิตที่ดีด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นกำลังสำคัญของชาติในการพัฒนาประเทศในอนาคต จากการศึกษาสุขภาพของเยาวชนยังพบว่า มีปัญหาเรื่องการสูบบุหรี่ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จากผลการสำรวจ พบว่า จากจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน เป็นผู้ที่สูบบุหรี่ 10.7 ล้านคน (ร้อยละ 19.1) แยกเป็นผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ 9.4 ล้านคน (ร้อยละ 16.8) และเป็นผู้ที่สูบนาน ๆ ครั้ง 1.3 ล้านคน (ร้อยละ 2.2) กลุ่มอายุ 25 – 44 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่สูงสุด (ร้อยละ 21.9) กลุ่มอายุ 45 – 59 ปี (ร้อยละ 19.1) และ 20 – 24 ปี (ร้อยละ 20.7) อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลสูงกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ 20.9 และ 17.0 ตามลำดับ) อัตราการสูบบุหรี่สูงสุดในภาคใต้ (ร้อยละ 24.5) รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 21.1) ภาคกลางและภาคเหนือมีอัตราการสูบบุหรี่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 17.6 และร้อยละ 17.1 ตามลำดับ) กรุงเทพมหานครมีอัตราการสูบบุหรี่ต่ำสุด จากร้อยละ 40.5 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 39.3 ในปี 2558 และร้อยละ 37.7 ในปี 2560 สำหรับผู้หญิงลดลงจากร้อยละ 2.2 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 1.8 ในปี 2558 และร้อยละ 1.7 ในปี 2560 (ร้อยละ 15.4) นอกจากนี้ ยังพบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำพบว่ามีมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.8) ของผู้ที่สูบบุหรี่เป็น

ประจำเป็นผู้ที่เรียนจบไม่เกินระดับประถมศึกษา (ไม่มีการศึกษา/ก่อนประถมศึกษา/ประถมศึกษา) รองลงมาจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 20.0) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 15.3) ปวส./ปวท./อนุปริญญา (ร้อยละ 3.4) และร้อยละ 4.5 จบระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี^[2]

เมื่อพิจารณาสถานการณ์การสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน แม้จะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับกลุ่มช่วงอายุอื่น ๆ แต่ทว่า กลุ่มเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ จึงควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อำเภอจันทราข จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกหนึ่งอำเภอที่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เนื่องจาก อำเภอจันทราข จังหวัดนครราชสีมา มีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 แห่ง และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 2 แห่ง^[3]

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปีพ.ศ. 2563 ยังพบว่า จำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ยังคงน่าเป็นห่วง โดยผลการคัดกรอง พบว่า การสูบบุหรี่ในนักเรียนชาย พบว่า เลิกสูบบุหรี่ จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 96.56 ยังคงสูบบุหรี่ จำนวน 1,261 คน คิดเป็นร้อยละ 85.20 ส่วนนักเรียนหญิง พบว่า เลิกสูบบุหรี่ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.43 และยังคงสูบบุหรี่ จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 14.79^[4]

การแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสามารถดำเนินการได้ด้วยการนำทฤษฎีการประเมินผล CIPP Model มาช่วยในการแก้ไข

ปัญหา โดยการประเมินผล CIPP Model หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นการตัดสินใจคุณค่า โดยวัดผล และตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมินเทียบกับเกณฑ์ โดยนำผลที่ประเมินได้มาปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานหรือโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) บริบทของการประเมิน (context evaluation) เป็นการประเมินบริบทซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็นของผู้ได้รับผลประโยชน์ (2) ปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินสิ่งนำเข้าเพื่อการวางแผน (plans) การเลือกกลยุทธ์ ที่ตอบสนองต่อความต้องการ (3) กระบวนการ (process) เป็นการประเมินกระบวนการในการดำเนินงานของโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดตาม รวมถึงเอกสารและกิจกรรมต่าง ๆ (4) ผลลัพธ์ (product) เป็นการประเมินผลผลิตและผลที่ได้จากโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมิน ได้แก่ การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล คุณภาพ และความสำคัญของผลลัพธ์ที่ได้⁵¹

จากสถานการณ์การสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในนักเรียนเป็นเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก โดยนำทฤษฎีการประเมินผล CIPP Model มาช่วยในการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลดจำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ โดยเฉพาะนักสูบบุหรี่ใหม่ซึ่งเป็นเยาวชนใน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ณ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 135 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 343 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2,505 คน รวมทั้งสิ้น 2,983 คน (2) คณาจารย์สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ (3) ผู้ปกครองนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสังกัดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและสำนักงาน

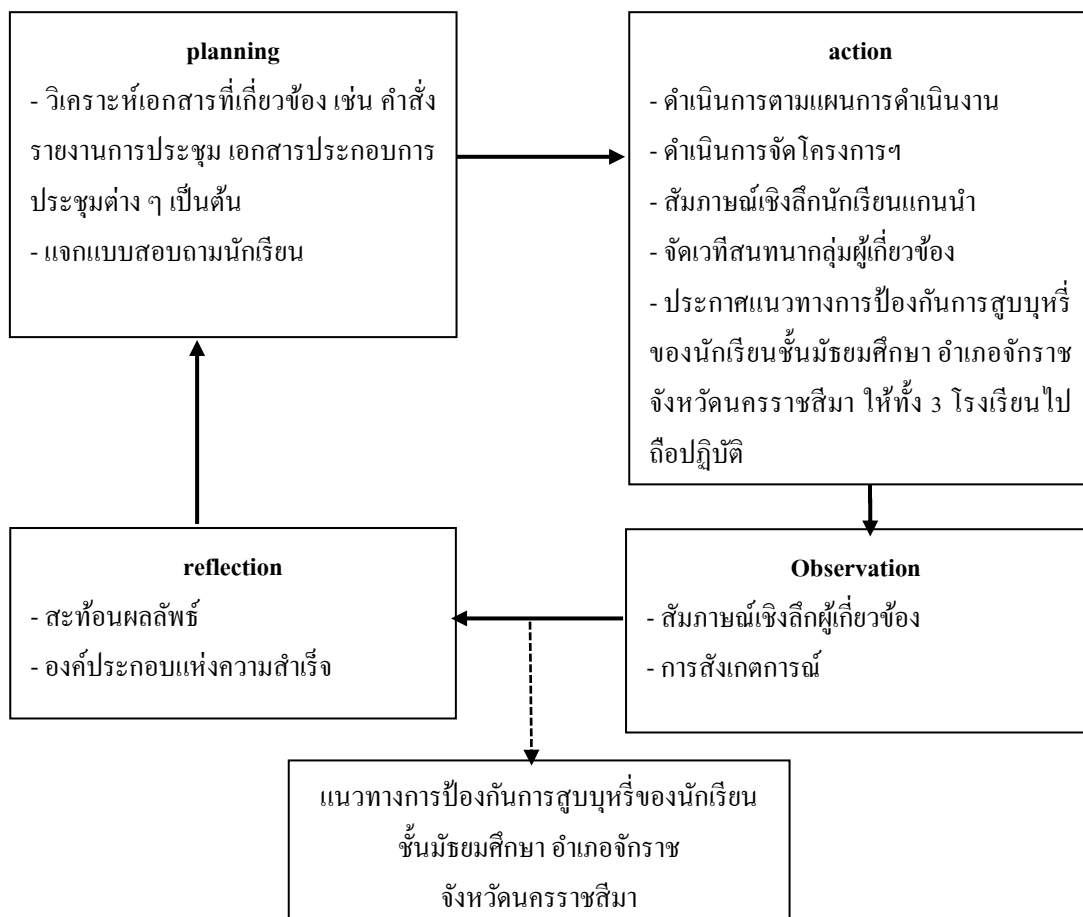
สาธารณสุขอำเภอ (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2563) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 371 คน คณาจารย์ จำนวน 9 คน (3) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 12 คน (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 9 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยมุ่งศึกษานักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2563 อำเภอจันทราข จังหวัด

นครราชสีมา โดยศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจันทราข จังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การนำกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทฤษฎีการประเมินผล มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยระยะเวลา 1 ปี เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2563 ถึง พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นกรวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ณ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 135 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 343 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2,505 คน รวมทั้งสิ้น 2,983 คน (2) คณาจารย์สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ (3) ผู้ปกครองนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสังกัดโรงพยาบาลชุมชนและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2563)

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ณ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นโรงเรียนที่ผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นรูปธรรม เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย และโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีคำนวณขนาดตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากร ของ Taro Yamane⁶⁾ โดยกำหนดค่าความ

เชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 5% หรือ 0.05 จากการคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 353 คน และเพื่อความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามไว้ 5% เท่ากับ 18 คน ดังนั้น ขนาดบุคลากรทั่วไปที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 371 คน โดยแบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนนักเรียนของแต่ละโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 5 คน) (2) คณาจารย์สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากทราบจำนวนที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะเข้าร่วม ยังต้องถูกสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 3 คน) การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 9 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 3 คน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย (3) ผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากทราบจำนวนที่แน่นอน โดยการจับเวทีเสวนา ผู้วิจัยคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 4 คน) การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 6 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 2 คน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากทราบ

จำนวนที่แน่นอน โดยการจัดเวทีเสวนา ผู้วิจัยคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 3 คน) การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 คน (แบ่งเป็น โรงเรียนละ 2 คน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 4 ประเภท ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดเครื่องมือการวิจัยแต่ละประเภท ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏรายละเอียดในคำสั่งรายงานการประชุม คำสั่ง รายงานการประชุม เอกสารประกอบการรายงานการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นต้น โดยแบ่งแบบวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านเนื้อหา และข้อมูลอื่น ๆ

2. แบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อประเมินความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ ทศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ ข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ จำนวน 10 ข้อ ความคิดเห็นที่มีต่อการสูบบุหรี่ และข้อเสนอแนะ

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในการดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรี่ เพื่อค้นหาแนวทางป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตามทัศนะของนักเรียน ผู้วิจัยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 8 ประเด็นหลัก ดังนี้ สถานการณ์การสูบบุหรี่ สาเหตุ สถานที่

รูปแบบหรือวิธีการป้องกัน องค์ประกอบแห่งความสำเร็จ ปัญหาจากการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ

4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของแต่ละโรงเรียน เพื่อประเมินผลแนวทางป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจกระช จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 11 ประเด็นหลัก ดังนี้ ความรู้ ความพึงพอใจ อุปสรรคหรือปัญหา บทบาท การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ความเหมาะสมของกระบวนการ S-I-C-K model ผลกระทบ องค์ประกอบแห่งความสำเร็จ และข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยกำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา เมื่อสร้างคำถาม จัดรูปแบบและโครงสร้างของ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบวิเคราะห์เอกสารเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้คำแนะนำในการปรับแก้ไข และตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตลอดจนภาษาที่ใช้แล้ว จึงนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยผู้วิจัยจึงไม่ได้ทำการทดสอบความเที่ยง โดยอาศัยการทดสอบความเที่ยงตรงเพียงอย่างเดียว

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณ

2.1 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (validity) เมื่อสร้างคำถาม จักรูปแบบและโครงสร้างของแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบวิเคราะห์เอกสารเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตลอดจนภาษาที่ใช้แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

2.2 การทดสอบความเที่ยง (reliability) ได้อาศัยวิธีการทดสอบก่อน (pre – test) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 1 ครั้ง โดยทดสอบกับกลุ่มประชากรทั่วไปที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยวิธีการใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบอค (Cronbach's Alpha) ที่มวิจัยใช้ฟังก์ชันการวิเคราะห์ความเที่ยง ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเป็นเครื่องมือในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ทั้งนี้ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่น 0.78 แสดงว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะวิเคราะห์สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่มตามแนวคิดเกี่ยวกับนักเรียน แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวงจร PDCA แนวคิดเกี่ยวกับ 7s Model และทฤษฎีการประเมินผล CIPP Model โดยการจำแนกแยกแยะ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล พร้อมทั้งรื้อฟื้นฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบมาสังเคราะห์และบูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว และนำเสนอเชิงพรรณนา

การปกป้องจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยเรื่องดังกล่าวได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา รหัส KHE 2020-111 เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2563 ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบด้วยตนเอง เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปด้วยความเข้าใจและเต็มใจอย่างแท้จริง ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะปกปิดเป็นความลับ โดยข้อมูลจะเผยแพร่ออกไปในลักษณะภาพรวมเท่านั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ

ขออนุญาตในการเก็บข้อมูล และเจ้าของข้อมูลยินดีให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ หากกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนใจในระหว่างการดำเนินกิจกรรม สามารถหยุดการดำเนินการและถอนตัวได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่ตนเองทั้งสิ้น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า ด้านข้อมูลทั่วไปทั้ง 3 โรงเรียนเปิดรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ด้านการดำเนินงาน 2 ใน 3 โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรณรงค์การป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านผลการดำเนินงาน ทั้ง 3 โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากนักเรียนและผู้ปกครองเป็นอย่างดีในการดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ และยังพบว่า 2 ใน 3 โรงเรียนนักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความตระหนักในเรื่องของการไม่สูบบุหรี่ภายในโรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ยังมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่มีการคิดและคอยช่วยเหลือดูแลนักเรียนในด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ด้านองค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จของโรงเรียนพบว่า ทั้ง 3 โรงเรียน ระบุว่าองค์ประกอบแห่งความสำเร็จประกอบด้วย

ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน โดย 2 ใน 3 โรงเรียนระบุว่า ผู้ปกครอง หน่วยงานด้านการแพทย์ และสาธารณสุข เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ และโรงเรียนขนาดใหญ่ยังมองว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมการป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนด้วยเช่นกัน ด้านปัญหาจากการดำเนินงานพบว่า 2 ใน 3 โรงเรียนประสบปัญหานักเรียนขาดความไว้วางใจในขณะดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมน้อย และผู้ปกครองบางคนมองว่าการสูบบุหรี่ของนักเรียนเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดเล็กยังมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ผ่านมา คือ โรงเรียนยังมีบุคลากรที่สูบบุหรี่ โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนขาดการประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และคณะทำงานขาดประสบการณ์ด้านการประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.60 มีอายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.31 ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 35.58 มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน ต่ำกว่า 1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.70 อาศัยอยู่บ้านของตนเองคิดเป็นร้อยละ 89.22 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 60.11 พักอยู่กับพ่อแม่ พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 89.22 ไม่เคยทดลองสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 83.83 ส่วนกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่มักเคยทดลองสูบบุหรี่ครั้งแรกตอนอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.39

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ เช่น (1) สารใดในบุหรี่ที่ทำให้ผู้สูบบุหรี่มีอาการติดบุหรี่ คำตอบที่ถูกต้อง คือ สารนิโคติน มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอบถูก จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 81.13 (2) สารพิษที่ก่อมะเร็งและเป็นอันตรายที่สุดในบุหรี่ที่ทำให้ผู้สูบลungถึงแก่ความตายส่วนใหญ่เป็นผลมาจากสารใด คำตอบที่ถูกต้อง คือ ทาร์ มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอบถูก จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 (3) ก๊าซใดบนในวันบุหรี่ คำตอบที่ถูกต้อง คือ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอบถูก จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 80.59 (4) การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคดังต่อไปนี้ คือ โรคใด คำตอบที่ถูกต้อง คือ โรคมะเร็งปอด มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอบถูก จำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 94.61 (5) โรคที่มีสาเหตุจากการสูบบุหรี่และมีสถิติตายสูงสุด คือ โรคใด คำตอบที่ถูกต้อง คือ โรคถุงลมโป่งพอง มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอบถูก จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 92.18 เป็นต้น

ภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา มีความรู้ในระดับสูง คะแนนเฉลี่ย 8.38 คะแนน (คะแนนต่ำสุด 4 คะแนน , คะแนนสูงสุด 10 คะแนน) เมื่อจำแนกตามระดับความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 55.53 รองลงมาคือระดับปานกลางและระดับต่ำ ร้อยละ 31.00 และ 13.48 ตามลำดับ

ด้านความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้ (1) ความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ อยู่ที่ระดับดีมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามความค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ได้แก่ การที่นักเรียน

สูบบุหรี่ไม่ได้ทำให้ได้รับการยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม ($\bar{X}=4.29$, S.D. =.56) การสูบบุหรี่ไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามได้ ($\bar{X}=4.27$, S.D. =.69) และการสูบบุหรี่ไม่ได้ทำให้คลายเครียด ($\bar{X}=4.25$, S.D. =.58) ตามลำดับ (2) ความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ อยู่ที่ระดับดี โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามความค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เช่น การสูบบุหรี่ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ($\bar{X}=4.20$, S.D. =.83) ถ้านุหรี่มีราคาแพงขึ้นจะทำให้คนสูบบุหรี่น้อยลง ($\bar{X}=4.19$, S.D. =.67) การสูบบุหรี่ทำให้อายุสั้นลงกว่าปกติ ($\bar{X}=4.16$, S.D. =.62) การสูบบุหรี่ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ($\bar{X}=4.15$, S.D. =.71) การสูบบุหรี่ทำให้เกิดโรคที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ($\bar{X}=4.14$, S.D. =.81) ตามลำดับ เป็นต้น ทั้งนี้โดยภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความเห็นต่อการสูบบุหรี่ อยู่ที่ระดับดี ($\bar{X}=4.15$, S.D. =.67)

ภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ย 4.15 คะแนน (คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 2.31 คะแนน, คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 5.00 คะแนน) เมื่อจำแนกตามระดับความคิดเห็นที่มีต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี ร้อยละ 89.22 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 10.78 ตามลำดับ

2. การพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า สถานการณ์การสูบบุหรี่ในโรงเรียนเป็นเรื่องที่มีมานานแล้ว การสูบบุหรี่จะพบในนักเรียนบางกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สาเหตุที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสูบบุหรี่ สามารถสรุปได้ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ตามเพื่อน (2) ออยากรู้อยากลอง (3) การสูบบุหรี่สามารถดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามได้ (4) ต้องการการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม สถานที่ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามักไปสูบบุหรี่ แต่ละโรงเรียนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้ หลังห้องน้ำ ห้องน้ำอาคารกีฬา หลังอาคารอุตสาหกรรม ข้างสนามกีฬา บริเวณบ้านพักครู และบริเวณที่ไม่ค่อยมีคนเดินผ่านไปผ่านมา ส่วนการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น คลินิกอดบุหรี่ การทำโทษนักเรียนที่สูบบุหรี่ แนวทางหรือวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรตรวจสอบความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมในการป้องกันการสูบบุหรี่ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สามารถสรุปได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องให้ความสำคัญ และส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียน (2) กิจกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ต้องตอบสนองความต้องการของนักเรียน และสามารถดำเนินงานได้จริง (3) นักเรียน ต้องปฏิบัติตามกิจกรรมในโครงการอย่างเคร่งครัด (4) ภาควิชาหรือหน่วยงานความสะอาดในการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ เข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุน รมรงค์กิจกรรมต่าง ๆ ปัญหาในการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัศึกษามีหลายประเด็น สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสามารถซื้อบุหรี่ได้ง่าย (2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาพกบุหรี่มาจากบ้าน (3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาบางคนกลับไปสูบบุหรี่ซ้ำอีกครั้ง (4) ผู้ปกครองบางคนยังไม่ตระหนักถึงปัญหาการสูบบุหรี่ในนักเรียน มองว่าเป็นเรื่องปกติ

ส่วนกระบวนการการดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา สามารถดำเนินการได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ดำเนินการแจกแบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 371 คน เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา (2) ดำเนินการจัดโครงการการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราชจังหวัดนครราชสีมา โดยนำผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์ นักเรียนผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 80 คน เข้าร่วมโครงการ (3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในการดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรี่ โรงเรียนละ 5 คน รวมเป็น 15 คน เพื่อค้นหาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตามทัศนคติของนักเรียน (4) จัดเวทีสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ของแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์ นักเรียนผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 45 คน แบ่งเป็นโรงเรียนละ 15 คน เพื่อชี้แจงข้อค้นพบจากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

ร่วมกัน โดยการนำกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เข้ามาผนวกในการดำเนินงาน (5) ประกาศแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมาให้กับทั้ง 3 โรงเรียนไปทดลองถือปฏิบัติ เป็นระยะเวลา 3 เดือน (6) การสังเกตผลการดำเนินงานโดยผู้วิจัย ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมตามแผน ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของการดำเนินงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในการป้องกันการสูบบุหรี่โดยการติดตามผลภายหลังจากประกาศแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมาให้กับทั้ง 3 โรงเรียนไปทดลองถือปฏิบัติ และ (7) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ของแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์ นักเรียนผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 30 คน แบ่งเป็นโรงเรียนละ 10 คน เพื่อประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

3. การประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

ผลจากการศึกษาได้แนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา หรือ S-I-C-K model หมายถึง แนวทางที่จะทำให้การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคุณครู แกนนำนักเรียน ต้องมีความเข้มแข็งในการดำเนินการ

ป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โรงเรียนปลอดบุหรี่ เป็นต้น (strength) ขณะเดียวกันผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องตระหนัก และให้ความสำคัญในการวางแผนควบคุมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (importance) ทั้งนี้ ชุมชนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญคอยสอดส่องดูแลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในชุมชนให้ห่างไกลจากการสูบบุหรี่ (community) และทุกภาคส่วนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (knowledge)

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยนำทฤษฎี CIPP Model เข้ามาช่วยในการประเมินผล พบว่า (1) ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน อำเภोजักราช โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักเรียนมักได้รับความรู้จกคณะครู โดยได้รับในประเด็นวิธีการป้องกัน การปฏิเสธ ร่องลงมาคือ ได้รับความรู้จากบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุข ที่คอยให้ความรู้ ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำในการใช้ชีวิตช่วงวัยรุ่น ส่วนกลุ่มที่ 2 ผู้ปกครองมักได้รับความรู้จากคุณครู และโทรทัศน์ (2) ด้านความพึงพอใจเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ความพึงพอใจระดับมากที่สุด เนื่องจากสามารถลดจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่สูบบุหรี่ลงได้ มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น ความพึงพอใจระดับมาก เนื่องจากมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาบางกลุ่มยังให้ความร่วมมือน้อย และ

ผู้ปกครองบางคนยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่เท่าที่ควร ส่วนความต้องการ คือ ต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า และเนื่องจากการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันนักเรียนและพัฒนาการต่าง ๆ ของบุหรี่ (3) อุปสรรคหรือปัญหาในการดำเนินงาน คือ (3.1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา บางคนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของโครงการ (3.2) ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียน มองว่าการสูบบุหรี่ในนักเรียนเป็นเรื่องปกติ (3.3) ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน เนื่องจากไม่มีแหล่งเงินทุนโดยตรง ต้องขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3.4) กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมน้อย (4) การให้ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ และเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการตามเห็นสมควร (5) บทบาทของผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้ (5.1) คุณครู มีบทบาทในการเป็นผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมในโครงการ ให้คำแนะนำนักเรียนในระหว่างดำเนินกิจกรรม และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารรับทราบ (5.2) แกนนำนักเรียน มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายจาก

คุณครู และยังเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างคุณครูและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ (5.3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีบทบาทในการปฏิบัติตามข้อตกลงในการเข้าร่วมโครงการอย่างเคร่งครัด (5.4) ผู้ปกครอง มีบทบาทในการให้กำลังใจนักเรียน และคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ที่บ้าน (6) หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ป้องกันการสูบบุหรี่ ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนโดยการดำเนินเป็นนโยบายให้ทุกโรงเรียนต้องดำเนินงานด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้น ส่วนกระทรวงสาธารณสุขให้การสนับสนุนบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุขมาให้ความรู้ คอยคำแนะนำในการดูแลตนเองให้ห่างไกลจากการสูบบุหรี่ บำบัด รักษา และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตามความเหมาะสม (7) กระบวนการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา มีความเหมาะสม เพราะกระบวนการต่าง ๆ เกิดจากการระดมสมองร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริง (8) แนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา หรือ S-I-C-K model มีความเหมาะสม เพราะกระบวนการต่าง ๆ เกิดจากการระดมสมองร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง แต่อาจจะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน (9) ผลกระทบที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการนำแนวทางการป้องกัน การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ไปถือปฏิบัติ สามารถสรุปได้

ดังนี้ (9.1) จำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่ลดลง ผู้สหาย
ใหม่มีจำนวนน้อยลง (9.2) นักเรียนมีความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น
(9.3) ผู้ปกครองพึงพอใจที่นักเรียน บางคน
สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ (4) โรงเรียนได้รับรางวัล
ต่าง ๆ มากมาย เป็นโรงเรียนต้นแบบด้าน การ
ป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน (10) สาเหตุที่ทำให้
โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถป้องกัน การสูบบุหรี่
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก
(10.1) ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้การสนับสนุนการ
ดำเนินโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (10.2) คุณครู
จัดโครงการอย่างต่อเนื่อง ติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ
(10.3) แกนนำนักเรียน เป็นตัวแปรสำคัญในการ
ขับเคลื่อนการดำเนินโครงการต่าง ๆ (10.4) นักเรียน
ผู้ร่วมโครงการ ปฏิบัติตามข้อตกลงของโครงการ
ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (10.5) ผู้ปกครอง ให้กำลังใจ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และสังเกตพฤติกรรม
นักเรียนเวลาอยู่ที่บ้าน (10.6) องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนิน
โครงการ (10.7) บุคลากรด้านการแพทย์และ
สาธารณสุข ให้ความรู้เกี่ยวกับ การป้องกันการ
สูบบุหรี่แก่คุณครู นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และ
ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ (11) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาสามารถสรุปได้
ดังนี้ ควรมีการจัดโครงการป้องกันการสูบบุหรี่ใน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะมี
นักเรียนใหม่ ๆ เขามาทุกปี เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง
ใน การดำเนินงาน โดยการจัดกิจกรรม
ต่าง ๆ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเข้า
มามีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม เพื่อให้

ตอบสนองความต้องการของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษา อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นด้าน
การดำเนินงาน พบว่า 2 ใน 3 โรงเรียนได้แต่งตั้ง
คณะดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน
อย่างเป็นรูปธรรม และมีการประชาสัมพันธ์
กิจกรรมรณรงค์การป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียน
อย่างต่อเนื่อง ส่วนผลการดำเนินงาน พบว่า ทั้ง 3
โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากนักเรียนและ
ผู้ปกครองเป็นอย่างดีในการดำเนินการป้องกัน
การสูบบุหรี่ และยังพบว่า 2 ใน 3 โรงเรียนนักเรียน
ครู และผู้ปกครอง มีความตระหนักในเรื่องของการ
ไม่สูบบุหรี่ภายในโรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่
ยังมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อ
การไม่สูบบุหรี่มีการติด และคอยช่วยเหลือดูแล
นักเรียนในด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสม กล่าวคือ
โรงเรียนแต่ละแห่งต่างมีรูปแบบการดำเนินงาน
ป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันออกไปตามบริบท
ของโรงเรียน โดยผลจากการดำเนินงานสะท้อนให้
เห็นว่า นักเรียน ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับ
กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ห่างไกลจากบุหรี่

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยด้านปัญหาจาก
การดำเนินงาน พบว่า 2 ใน 3 โรงเรียนประสบ
ปัญหานักเรียนขาดความไว้วางใจในคณะ

ดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมน้อย และผู้ปกครองบางคนมองว่าการสูบบุหรี่ของนักเรียนเป็นเรื่องปกติ นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กยังมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ผ่านมา คือ โรงเรียนยังมีบุคลากรที่สูบบุหรี่ โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนขาดการประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และคณะทำงานขาดประสบการณ์ด้านการประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ โรงเรียนต้องสร้างความไว้วางใจให้กับนักเรียน หากนักเรียนให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียนแล้ว ผู้ให้ข้อมูลจะปลอดภัย หรือข้อมูลจะเป็นความลับ ขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ต้องมีความใหม่ ทันสมัย และเข้าถึงง่าย

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นระดับความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ พบว่า ภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา มีความรู้อยู่ในระดับสูง คะแนนเฉลี่ย 8.38 คะแนน (คะแนนต่ำสุด 4 คะแนน, คะแนนสูงสุด 10 คะแนน) เมื่อจำแนกตามระดับความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 55.53 รองลงมาคือระดับปานกลางและระดับต่ำ ร้อยละ 31.00 และ 13.48 ตามลำดับ ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษานุสบา เกษร พรรณี เสน่ห์อนุรักษ วราวรรณ เจนวรพจน์ วิไลลักษณ์ ทับทิม และพิมลพรรณ ดีเมฆ^[7] ที่กล่าวว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับ

ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 68.83 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยของนุสบา เกษร พรรณี เสน่ห์อนุรักษ วราวรรณ เจนวรพจน์ วิไลลักษณ์ ทับทิม และพิมลพรรณ ดีเมฆเป็นนักเรียนชายวิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร ปวช. ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของระดับความรู้ โดยเพศหญิงและเพศชายอาจมีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน โดยผลการศึกษาของวิจิตรา กุสุมภ์ และสุติ ทองวิเชียร^[8] ชี้ชัดว่า นักศึกษาชายมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่านักศึกษาหญิง ($p < .05$) ซึ่งพฤติกรรมที่แตกต่างกัน อาจจะส่งต่อระดับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันได้

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นด้านความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า สามารถจำแนกระดับความคิดเห็นออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ (1) ความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ อยู่ที่ระดับดีมาก เช่น การที่นักเรียนสูบบุหรี่ไม่ได้ทำให้ได้รับการยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม ($\bar{X}=4.29$, S.D. =.56) การสูบบุหรี่ไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามได้ ($\bar{X}=4.27$, S.D. =.69) และการสูบบุหรี่ไม่ได้ทำให้คลายเครียด ($\bar{X}=4.25$, S.D. =.58) ตามลำดับ (2) ความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ อยู่ที่ระดับดี เช่น การสูบบุหรี่ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ($\bar{X}=4.20$, S.D. =.83) ถ้าบุหรี่มีราคาแพงขึ้นจะทำให้คนสูบบุหรี่น้อยลง ($\bar{X}=4.19$, S.D. =.67) การสูบบุหรี่ทำให้อายุสั้นลงกว่าปกติ ($\bar{X}=4.16$, S.D. =.62) ตามลำดับ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยภาพรวมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ อยู่ที่ระดับดี ($\bar{X}=4.15$,

S.D. =.67) ซึ่งให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ เนื่องจากภูมิหลังในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ของแต่ละคนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยบุคคล

2. การพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นสาเหตุที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสูบบุหรี่ พบว่า มี 4 สาเหตุหลัก ๆ ได้แก่ (1) ตามเพื่อน (2) อยากรู้อยากลอง (3) การสูบบุหรี่สามารถดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้ามได้ (4) ต้องการการยอมรับจากเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของนันทนา แรงสิงห์^[9] ที่กล่าวว่า นักเรียนมักตัดสินใจด้วยอารมณ์ จึงเป็นช่วงวัยที่ถูกชักจูงได้ง่าย บางครั้งประสบกับความเครียดไม่สามารถจัดการด้วยตนเองได้ จึงหันไปสูบบุหรี่เพื่อลดความเครียดของตนเอง อีกทั้งมีความเชื่อผิด ๆ เช่น สูบแล้วเท่ สูบแล้วไม่ติด ช่วยดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม ทำให้มีสมาธิ มีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้นสามารถลดความวิตกกังวล ป้องกันโรคอ้วนได้ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ กระบวนการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจยังไม่รอบคอบ จึงอาศัยเพื่อนหรือสังคมรอบข้างในการช่วยตัดสินใจ กล่าวคือผู้เกี่ยวข้องต้องสร้างความตระรู้ให้กับนักเรียน และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องได้รับการยอมรับจากเพื่อนไม่จำเป็นต้องสูบบุหรี่ตามเพื่อน แต่เราสามารถสร้างการยอมรับได้ด้วยวิธีการอื่น เช่น

การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เป็นนักกีฬา โรงเรียน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นสถานที่ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามักไปสูบบุหรี่ พบว่า แต่ละโรงเรียนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ บริเวณหลังห้องน้ำ ห้องน้ำอาคารกีฬา หลังอาคารอุตสาหกรรม ช้างสนามกีฬา บริเวณบ้านพักครู และบริเวณที่ไม่ค่อยมีคนเดินผ่านไปผ่านมา สอดคล้องกับผลการศึกษาของนุสบา เกษร พรรณี เสน่ห์อนุรักษวารวรรณ เจนวรรณ วิไลลักษณ์ ทับทิม และพิมพ์พรรณ ดีเมฆ^[7] ที่กล่าวว่า นักเรียนชายจะสูบบุหรี่มากที่สุดในช่วงหลังรับประทานอาหาร โดยสูบในห้องน้ำ ซึ่งให้เห็นว่า บริเวณห้องน้ำเป็นสถานที่สูบบุหรี่ของนักเรียน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มิดชิด คุณครูไม่ได้ตรวจตราบริเวณดังกล่าว อยู่ห่างไกลจากตัวอาคารเรียน ดังนั้น คุณครู แคนนำนักเรียนสารวัตรนักเรียนต้องให้ความสำคัญกับบริเวณดังกล่าว ตรวจตราสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้บริเวณห้องเป็นสถานที่สูบบุหรี่ของนักเรียน นอกจากบริเวณห้องน้ำ สถานที่อื่น ๆ ที่อยู่ห่างจากผู้คนอาจเป็นสถานที่สูบบุหรี่ได้ด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ครูควรสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมในการป้องกันการสูบบุหรี่ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของเบญจวรรณ ชำนาญช่าง กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวันเพ็ญ แก้วปาน^[10] ที่กล่าวว่า แนวทางหลักในการป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชาย คือการประกาศให้โรงเรียนและวิทยาลัยเป็นเขตปลอด

บุหรีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี พ.ศ. 2535 และการรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึกในการไม่สูบบุหรีของเยาวชน กล่าวคือ กิจกรรมการรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึกในการไม่สูบบุหรีของเยาวชนควรมาจากการแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างคุณครูและนักเรียน เพื่อให้กิจกรรมมีความเหมาะสม และบรรลุตามวัตถุประสงค์

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรีในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า สามารถสรุปได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันการสูบบุหรีในนักเรียน (2) กิจกรรมการป้องกันการสูบบุหรี ต้องตอบสนองความต้องการของนักเรียน และสามารถดำเนินงานได้จริง (3) นักเรียน ต้องปฏิบัติตามกิจกรรมในโครงการอย่างเคร่งครัด (4) ภาควิชาช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี เข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุนรณรงค์กิจกรรมต่าง ๆ องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบถือเป็นองค์ประกอบหลักในการทำให้การดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรีในนักเรียนประสบความสำเร็จ และยังสามารถนำไปสู่การพัฒนา S-I-C-K model เพื่อเป็นแนวทางการป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมาให้มีประสิทธิภาพ

3. การประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นแนวทางการป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา หรือ S-I-C-K model พบว่า เป็นแนวทางที่จะทำให้การป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคุณครู แกนนำนักเรียน ต้องมีความเข้มแข็งในการดำเนินการป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โรงเรียนปลอดบุหรี เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องตระหนัก และให้ความสำคัญในการวางแผนควบคุมป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ชุมชนท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญ คอยสอดส่องดูแลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในชุมชนให้ห่างไกลจากการสูบบุหรี และทุกภาคส่วนต้องมีความรู้ความเข้าใจความเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ S-I-C-K model เป็นแนวทางป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมาที่มาจากความร่วมมือร่วมใจกันของทุกภาคส่วน และผ่านการนำไปถือปฏิบัติใน 3 โรงเรียน ซึ่งผลคือสามารถใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรีในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นการประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูบบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา หรือ S-I-C-K model พบว่า มีความเหมาะสม เพราะกระบวนการต่าง ๆ เกิดจากการระดมสมองร่วมกันในการออกแบบกิจกรรม

ร่วมกัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง แต่ อาจจะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam Shinkfield^[5] ที่กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่เป็นระบบเกี่ยวข้องกับคุณภาพคุณค่า และความสำคัญของสิ่งที่มุ่งประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจ โดยมาตรฐานของการประเมินอยู่บนหลักของ ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความชอบธรรม ความถูกต้อง ในการประเมินผล CIPP Model การประเมินต้องร่วมมือกับผู้ประกอบการประเมินในสิ่งที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ S-I-C-K model สามารถประยุกต์ใช้งานได้จริง ควรได้รับการขยายผลต่อไปในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกับ อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามักสูบบุหรี่บริเวณหลังห้องน้ำ ห้องน้ำ อาคารกีฬา หลังอาคารอุตสาหกรรม และข้างสนามกีฬา ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น คุณครู แกนนำนักเรียน สารวัตรนักเรียน ควรออกมาตรวจการร่วมกันในการตรวจตราบริเวณดังกล่าว เพื่อไม่ให้เป็นที่มั่วสุมสูบบุหรี่

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ร้านขายของชำจำหน่ายบุหรี่ให้นักเรียน สะท้อนให้เห็นว่า ร้านขายของชำไม่ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน คุณครูควรเข้าไปสร้างความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น หากจำหน่ายบุหรี่ให้นักเรียน รวมทั้ง

บทลงโทษต่าง ๆ หากจำหน่ายบุหรี่ให้นักเรียน เพื่อให้ร้านขายของชำมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

1.3 ควรนำ S-I-C-K model ไปประยุกต์ใช้ในอำเภอที่มีบริบทใกล้เคียงกับอำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้สามารถป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรเก็บข้อมูลจากภาคีเครือข่ายเพื่อประเมินความพึงพอใจและความต้องการของภาคีเครือข่ายในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในทุกโรงเรียนในอำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

2.3 การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์รณรงค์การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงาน คลินิกหมอครอบครัว สำหรับหน่วยบริการ [ออนไลน์]. (2560). [สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2564]. แหล่งข้อมูล: http://www.ato.moph.go.th/sites/default/files/download/primary%20care%20cluster_guide%20%28pcc%29.pdf
- [2] กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์; 2560.

- [3] สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. สถานการณ์การสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน. นครราชสีมา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. สำเนาอัด; 2562.
- [4] สำนักงานสาธารณสุขอำเภอจักราช. จำนวนผู้สูบบุหรี่. นครราชสีมา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จักราช. สำเนาอัด; 2562.
- [5] Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. Evaluation Theory, Models & Applications. San Francisco, CA: Jossey - Bass, 2007.
- [6] Yamane, Taro. Statistics: An Introductory Analysis. Third editio. Newyork : Harper and Row Publication; 1973.
- [7] นุสบา เกษร พรรณี เสน่ห์อนุรักษ วรารณ เจนวรพจน์ วิไลลักษณ์ ทับทิม และ พิมลพรรณ ดีเมฆ. ความรู้และพฤติกรรม การ สู บ บุ หรี ข อง นั ก เรี ย น ช า ย วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร วันที่ 22 ธันวาคม 2560. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร; 2560.
- [8] วิจิตรา กุสุมภ์ และสุลธิ ทองวิเชียร. พฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มสุราของ นั ก สึ ก ข า ร ะ ดั บ ปรี ญ ญา ตรี ใน กรุงเทพมหานครและจังหวัดนครราชสีมา. วารสารพยาบาล 2562; 68(4) : 30 – 38.
- [9] ฉันทนา แรงสิงห์. การดูแลวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ : บทบาทที่ทำนายของพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก 2556; 14(2) พฤษภาคม – สิงหาคม : 17 – 24.
- [10] เบญจวรรณ ชำนาญช่าง กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวันเพ็ญ แก้วปาน. การพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชายตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนามสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสุขภาพ]. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์; 2558.
- [11] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. PDCA เครื่องมือในการจัดการคุณภาพ [ออนไลน์]. (2560). [เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2564]. เข้าถึงได้จาก : http://psdg.mnre.go.th/ckeditor/upload/files/id147/KM/PDCA_28_29_ก_ย_2560_กพร_ทส.pdf